

Het landschap in de Negev.

Foto Otto Plantema.

De Negev, de internationale highway voor de vogeltrek

Otto Plantema & Marc Dorrepaal

Israël is weliswaar een klein land, maar heeft een zeer rijk gevarieerde avifauna met bijna vijfhonderd soorten. Er zijn twee belangrijke verklaringen voor deze vogelrijkdom. Israël is een geografisch trefpunt van de continenten Europa, Azië en Afrika (met representanten van alle drie de werelddelen) en meer dan vierhonderd miljoen vogels gebruiken deze corridor elk jaar bij hun trek van broedgebieden in Eurazië naar de winterkwartieren in Afrika. Met name de Negev woestijn is bij uitstek interessant voor wie dit spektakel wil bijwonen. Ook schuwe West-Europese broedvogels zijn daar goed waar te nemen en vaak dankbare fotomotieven. De maanden maart en april zijn het meest geschikt, omdat de broedtijd van de woestijnvogels dan samenvalt met het hoogtepunt van de trek. De auteurs hebben hier in april 1994 en maart 1998 enkele weken met een huurauto een aantal bekende vogelplaatsen bezocht. Meer dan 170 soorten werden vastgesteld in de verscheidene biotopen en fascinerende landschappen (groepjes verwoede soortenjagers zullen ongetwijfeld met langere lijstjes thuiskomen). Een normale personenauto volstond, ook in de Negev, voor vrijwel alle situaties; logies is echter in de woestijn schaars (behalve in Eilat) en reserveringen - zeker rond het weekeinde - zijn tijdsbesparend. Onderstaand worden de hoogtepunten kort aangegeven.

Eilat bergen

De laatste jaren heeft Eilat, de zuidelijkste punt van Israël aan de Golf van Aqaba, ook bij Nederlandse vogelaars naam gemaakt als één van de belangrijkste vogelwaarnemingsgebieden van de westelijke Paelearctic. Eilat is makkelijk te bereiken met de vele chartervliegtoelagen, die af en aan vliegen met zoonaanbidders.

Twee keer per jaar trekken gemiddeld ruim een miljoen stootvogels (28 soorten; B. Gensbøl) door. Deze trekken zich niets aan van al deze stranddrukte. De aantallen per soort en de trekpiek zijn sterk afhankelijk van het weer, windrichting en thermiek. In maart 1998 zagen wij per dag vele duizenden (Steppen)Buizerden, Ooievaars en Zwarte Ooievaars in thermiekbellen omhoogschroeven ten noorden van Eilat, om in lange glijvluchten te verdwijnen over de bergpassen in noordelijke richting. Voortdurend kwamen plukjes wou-

wen, kiekendieven en een enkele Steppenarend en Aasgier langs, met grote aantallen kwikstaarten en zwaluwen. Deze bergpassen in de buurt van de Mount Yo'ash, vijf kilometer van Eilat langs de weg naar Ouda, zijn ideale plekken om de vogels - soms op enkele meters afstand - te observeren en te fotograferen. Een goede dekking is wel noodzakelijk, want de meeste stootvogels kennen de schietlustige hordes jagers in Afrika, Libanon en Zuid-Europa maar al te goed.

In de droge rivierbeddingen zagen wij regelmatig lokale soorten als de Arabisch Zandpatrijs, het Gestreepte Zandhoen, broedende Tristrampreeuwen in rotsspleten en Griekse Spotvogels.

Waterreservoirs in de buurt van Eilat

Ten noorden van Eilat hebben de vele zoutwinningssystemen, de waterzuiveringsreservoirs en de kibboetsactiviteiten een grote aantrekkings-

kracht op zangvogels en steltlopers als rust- en foerageerplaats. Vlak bij het 'vogelreservaat' en de 'schuilhut' (aan de noordrand van de zoutwinningspannen) troffen wij een paar dagen foeragerende Porseleinhoenders en Vorkstaartplevieren aan en even verderop bij de rietkragen en de waterzuiveringsreservoirs op enkele meters een groepje Klein Waterhoenders, Geoorde Futen en uitgeputte Watersnippen en zelfs in 1994 twee Kaspische Plevieren in de zoutpannen (zeldzame doortrekkers in Israël). Talloze kwikstaarten (met een enkele Citroenkwikstaart) en groepjes Braamsluipers, Zwartkoppen, Tapuiten, Blauwborsten, Gekraagde Roodstaarten ritselden in het dorre struikgewas, met aan de oevers groepjes foeragerende Tureluurs, Flamingo's, Steltkluten, Witgatjes, Temmincks Strandlopers en een enkele Bosruiter en Krombekstrandloper. Witwangsterns, Dunbek- en Witoogmeeuwen en vele eenden foerageerden in de diepere delen van de bassins. Omdat sommige plaatsen (nog) bereikbaar en te overzien zijn vanuit de auto, zijn dit ideale waarnemingsplaatsen. Natuurlijk waren in maart en april ook de 'locals' te bewonderen, als onder andere de Zwartgemaskerde Duif, Gestreepte Prinia, Woestijntapuit, Rosse Waaiersstaart, Rùppells Grasmus, Maskerklauwier en Kleine Groene Bijeneter.

Alarmerend is hier, dat het oprukkend strandtoerisme een forse bedreiging vormt van deze kwetsbare systemen; natuurbeschermers proberen hier paal en perk aan te stellen.

In de Aravavallei

Veel trekkers worden aangetrokken door de kibboetsen in de Negev, die er vanuit de lucht als groene paradijzen uit moeten zien, tussen eindeloze dorre zandheuvels en steenmassa's. De kibboets Yotvata (kilometerpaal 53) is daarom de moeite van een bezoek waard; het dorre grensgebied met Jordanië - rond kilometerpaal 33 en 40 - staat ook bekend om de zeldzame woestijnvogels (zoals Witbandleeuwerik), maar hier hadden wij geen geluk.

Kibboets Sede Boqer en omgeving

Een andere kibboets in de Negev is Sede Boqer, die ons meer opleverde dan Yotvata. Onderweg zagen wij regelmatig broedvogels als Woestijnvink,

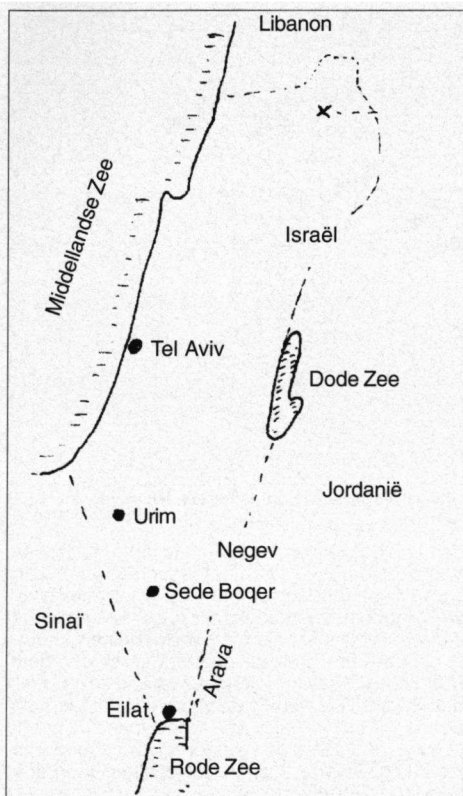
In maart 1998 zagen wij per dag vele duizenden Steppenbulzerden.
Foto Otto Plantema.

Vlak bij het waterreservoir in de buurt van Ellat troffen wij een paar dagen lang foeragerende Vorkstaartplevieren aan.
Foto Otto Plantema.

De Kaspische Plevier is een zeldzame doortrekker in Israël.
Foto Otto Plantema.

Overzichtskaartje.

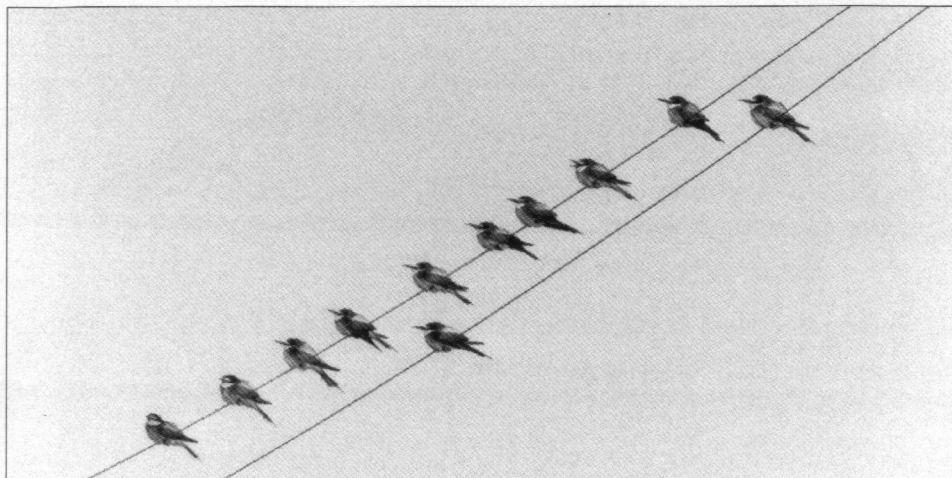
In noorden van Eilat schreeven Ooievaars in thermiekbellen omhoog om in lange glijvluchten te verdwijnen over de bergpassen.
Foto Otto Plantema.

Witkoptapuit en de Bruinnekraaf. In de kibboets tientallen Bijeneters op de telefoonleidingen en Vale Gieren en Aasgieren (die regelmatig worden bijgevoerd, in het kader van een gierenproject). Ook de tuinen rondom de 'Ben Gurion begraafplaats' werkten als een magneet voor de trekkers, wij zagen hier tientallen Draaihalzen op de grasveldjes en verder vele zangers als Roodborstjes en Roodborsttapuiten. Iets verderop in het Nahal Zin, een fantastisch canyonachtig woestijnlandschap met goede wandelmogelijkheden, weer Aasgieren, Rotsduiven en vele Aziatische Steenpatrijzen.

Aan de oevers van de zoutpannen foerageert de Bosruiter.

Foto Otto Plantema.

Bij de Kibboets Sede Boqer en omgeving zagen wij regelmatig tientallen Bijeneters op de telefoonleidingen.

Foto Otto Plantema.

Urim

Ten noorden van Sede Boqer bevindt zich een uitgestrekt recent gecultiveerd landbouwgebied, met spaarzame bomen. Vooral Ooievaars maken dankbaar gebruik van de bomen als roestplaats. De kraanvogel- en ooievaarstrek was hier zeer fraai te volgen. Ook Bruine/Blauwe Kiekendieven, Zwarte Wouwen en diverse zangers trokken hier in kleine groepjes door. Naar de Keizerarend, die hier steevast in het najaar in redelijke groepen doortrekt, maar in het voorjaar weinig wordt gezien (meer westelijke route) hebben wij echter tevergeefs uitgekeken.

Hula reservaat en omgeving

Op drie uur rijden ten noorden van Tel Aviv bevin-

den zich de pleisterplaatsen in de natte Hulavallei. Vooral de omgeving van het reservaat (open van 9 tot 17 uur, toegang circa f 10,-) met vele visvijvers, landbouwgebieden, drassige weilanden is een waar vogelparadijs met witte pelikanen, kraanvogels en een grote diversiteit aan stootvogels (Zeearend, Visarend, Schreeuwarend en honderden Zwarte Wouwen op de irrigatiewerktuigen) en eenden (Marmereend en Witoogend, alle vrij schuw), reigerachtigen (onder andere honderden Kwakken, Zwarte Ibissen, Zilverreigers) en drie soorten ijsvogels.

Het weer in eind maart 1998 was hier nogal wisselvallig, met zware regenval, natte sneeuw, fel onweer en harde wind, een groot contrast met de droge en warme Negev.

■ Otto Plantema, Braakpeel 1, 6034 RP Nederweert, (0495) 63 29 92 & Marc Dorrepaal.

LITERATUUR:

Shirihai, H. & O.Bahat (1993): Birdwatching in the Desert of Israel (English version).

Gosney, D. (1996): Finding Birds in Israel.

Paz, U.: The Birds of Israel.

N.B.: Het 'International Birdwatching Center Eilat' in Eilat kan behulpzaam zijn bij het organiseren van excursies (wij hebben er zelf geen ervaring mee), de verkoop van boeken en het verstrekken van recente trekinformatie

Vlak bij het waterrreservoir troffen wij ook Wulpen aan.
Foto Otto Plantema.